

Wandelroute rondom Hoogeloon

In het voetspoor van Koning Kyrië

Hoogeloon - Ruim twee eeuwen gelden leefden er nog aardmannetjes en kabouteren in de Kempen. In Hoogeloon, dorp in het hart van onze streek, kunnen ze de plek nog aanwijzen waar die oeroude bewoners hun domicilie hadden. We gingen samen met Leo Brok van 't Loons Heem op zoek naar die Kabouterberg en naar heel veel interessante zaken uit het verleden van dit dorp en volgden daarbij het Koning Kyriëpad dat onlangs werd geopend. Dit wandelpad is genoemd naar de vorst van de kabouters, van wie de herinnering nog altijd voortleeft in oude volksverhalen. Het combineert op originele wijze natuur en cultuur en laat de wandelaar kennis maken met een Kempisch dorp, waar de sfeer van vroeger nog heel wel bewaard is gebleven.

door Kees van Kemnade

Het is het kermismaandag in Hoogeloon en de gildenbroeders zitten in hun officiële tenue op het terras van een van de dorpscafés en drinken hun kermisbier. Wij zoeken op het Valensplein tussen de attracties het beeld van Kyrië. In de buurt van de botsauto's zit hij daar op de dorpspomp; precies zoals de Bladelse kunstenaar Wim Gubbels hem heeft voreeuwigd. Met een pijpje natuurlijk, want kabouteren zijn verzot op tabak. Leo kijkt er goedkeurend naar. 'Het beeld staat voor die deugden die wij hier in Hoogeloon nog koesteren: gemoedelijkheid en onderlinge hulpvaardigheid. Het beeld is het beginpunt voor het Koning Kyriëpad; vijf kilometer door het dorp en het buitengebied met het doel de eigen omgeving beter te leren kennen. Ik nodig je uit om met mij Loon te gaan ontdekken.'

Een klein stukje verderop staan op het plein nog twee gedenktekens. Eentje herinnert aan de oorlogsjaren en het andere aan oude gemeente Hoogeloon c.a.. Dit dorp was de plaats waar eens het raadhuis stond. Maar de nieuwe rijksweg van Eindhoven naar Reusel ging aan Hoogeloon voorbij. Hapert groeide uit tot de grootste kern en daarom verhuisde in de jaren zestig het gemeentelijke apparaat daarheen. Hoogeloon bleef wat het was; een dorp waar de industrialisatie voor een groot deel aan voorbij was gegaan en waar het geluid van de snelweg nooit doorklinkt.

De kathedraal

We naderen de grote kerk van het dorp. 'Die noemt men wel eens de kathedraal van de Kempen, vanwege zijn imposante afmetingen en zijn aparte architectuur,' legt Leo uit. 'Meestal is de Pancratiuskapel wel toegankelijk.' We proberen tevergeefs de kerkdeur te openen. 'Het zal wel vanwege kermis zijn; hij is afgesloten.'

Achter de kerk staat het beeld van Aloysius; de patroonheilige van de schoolgaande jeugd. 'Het stond ooit in de gevel van de oude lagere school, totdat die werd afgebroken. Stichting 't Loons Heem heeft ervoor geijverd dat het beeld bewaard bleef en een mooie nieuwe plaats zou krijgen. Zo maar een van de vele dingen die onze stichting doet om het dorp levendig te houden: oude tradities en nieuwe activiteiten, als ze maar bijdragen aan het verhogen van de leefbaarheid hier.'

De wandelroute komt voorbij een

Leo Brok bij de dorpspomp met het beeld van Koning Kyrië, dat het beginpunt van de wandelroute vormt.

typisch fenomeen voor de Kempen: oude kerktorens verlost van het schip van de dorpskerk en die eenzaam de eeuwen tarten. In 1926 werd de oude kerk afgebroken, maar de toren bleef gelukkig behouden. Het is een mooi stukje baksteengotiek met stevige steunberen op de hoeken. 'Wij hebben zelfs de aansluiting met het schip nog geaccentueerd. Soms nemen we de dorpsjeugd van de basisschool mee naar boven tot in de luizolder en geven hen een blik over het dorp. We hopen dat wij bij hen daarmee de liefde voor de eigen omgeving bijbrengen.' Alleen als je respect hebt voor je verleden, kun je het heden begrijpen en er je bijdrage aan leveren.

Romeinse villa

Natuurlijk heeft ook Hoogeloon een kapelletje, verscholen in het groen. Keurig opgeknapt, nadat ook hier vandalen hun werk hadden gedaan. In 1939 droeg heel de gemeenschap geld bij om het te bouwen, zo trots was men dat H. Beex uit het dorp tot priester

werd gewijd. Leo blijft staan bij een maisakker. Zo op het oog is er niets bijzonders aan te zien. 'Hier stond vroeger de Romeinse villa van Hoogeloon, die in de jaren tachtig is opgegraven. Het heeft ons dorp archeologisch op de kaart gezet. Het was een enorme hoeve met veel bijgebouwen. We hebben al een informatiebord geplaatst om iets over deze unieke vondst in de streek te vertellen, maar onze stichting is nog véél meer van plan rondom de villa.' Eens woonde er een geromaniseerde notabele, die de cultuur van de overheersers had overgenomen, compleet met hun wijze van wonen. Tot welstand dat hij wel gekomen zijn door de voeteelt en de IJzerwinning. De aanwezigheid van Romeinse soldaten en de introductie van het geldverkeer gaf indertijd een krachtige impuls aan de lokale economie.

We verlaten de harde weg en wandelen het Hoogeloon Bos in, dat ook wel het Koebosch wordt genoemd. De route voert door dit vochtige loofbos op de oever van de Kleine Beerze. Een

kleine beek, de Geelrijt, zoekt zijn weg door de bomen. De oevers zijn afgeschuind om vooral de waterafvoer in de natte tijd mogelijk te maken. Een beetje meanderen is de Geelrijt niet gegund.

'We zouden graag zien dat de mensen onze eigen natuur leren kennen en waarderen,' legt mijn gids uit, 'want dit is écht een prachtig bosgebied!'

Kabouterberg

Aan de rand van het bos staat een bordje met een tekening van een zandheuvel. Leo houdt halt. 'Hier lag volgens de overlevering de Kabouterberg, waar Koning Kyrië huiste. Hij is afgegraven toen ze zand nodig hadden voor de fundering van de oude, inmiddels gesloopte, lagere school. Bij de inwijding van het Koning Kyriëpad kwam de kaboutervorst hoogstpersoonlijk dat zand teruggeven, als het er tenminste nog ligt. De bewoners van Hoogeloon moeten het met kruiwagens terugbrengen en zo het onrecht ongedaan maken. Maar of Kyrië

dan terugkeert, dat weet ik niet.' Een lange asfaltweg voert ons naar de bossen ten noorden van het dorp. Zandwinning heeft er een fraai ven doen ontstaan dat er met zijn begroeiing op de oever volledig natuurlijk uitziet. Het water is kristalhelder en libellen in opvallende kleuren gonzen rondom ons. We volgen de route verder in de richting van een van de hoogtoppen van het pad: de Zwarte Berg; een van de grootste grafheuvels die ons land kent. 'Hij dateert uit de bronstijd en is voorzien van herplaatste palen zoals die bij de opgraving als afgedruken zijn teruggevonden. Eigenlijk liggen er twee heuvels; een kleintje aan de noordoost kant en een hele grote met een doorsnede van 41 meter. Mogelijk is het niet alleen een begraafplaats, maar werden er ook astronomische metingen mee uitgevoerd.'

Leo voert mij mee naar een bord waarop een en ander wordt uitgelegd.

'Dat is ook het doel van onze stichting: de mensen iets leren, want kennis leidt tot waardering. We houden ook deze heuvel goed in de gaten. Bij schade geven we het door aan de gemeente en die zorgt dan voor herstel. We zijn hier trots op deze Zwarte Berg.' Terecht natuurlijk, want nergens in de Kempen ken ik een imposantere grafheuvel dan deze. Eigenlijk het oudste bouwwerk uit de streek dus!

Melkfabriek St. Pancratius

We naderen de kom van Hoogeloon en passeren de mooiste fabriek die ik ken. De oude melkfabriek, genoemd naar St. Pancratius, is al lang niet meer in gebruik om de zuivel te verwerken. Hij dateert uit 1916 en heeft iets van een stoer kasteel. De schoorsteen van de stoommachine wijst nog steeds naar omhoog. Ik hoop dat ze dit industriële monument hier zullen blijven koesteren, want melkfabrieken als deze hebben de basis gelegd voor de welstand hier op het platteland.

Hoogeloon heeft ook nog een protestantse kerk. Een sierlijk gebouw uit 1822 met een zadeldaktoertje, dat dienst doet voor de gemeenteleden uit de wijde omtrek. En dan, als je helemaal overtuigd bent van de zorg waarmee de mensen hier hun verleden koesteren, kom je bij een wonderlijk gedenkteken. Op de plaats van het vroegere raadhuis is de oude gevelsteen ingemetseld in een stenen boog. Er is ook een foto aangebracht waarop je kunt zien hoe aardig dit oude raadhuisje wel niet was. Maar verouderd en overbodig natuurlijk en 'dus' hebben ze het maar aan de slopershamer overgedragen. Eeuwig zonde, want wat je afbreukt ben je kwijt; voorgoed. De enige dissonant eigenlijk, want de muziekkiosk staat er nog steeds keurig bij, net als een keur van traditionele langgeveelboerderijen en oude landarbeidershuisjes.

Ik neem afscheid van mijn gids Leo Brok en bedank zijn stichting 't Loons Heem, met name Jan Janssen die deze voorbeeldig gemarkeerde wandelroute uitzette, voor het werk om in een fraai Kempisch dorp het verleden te beschermen met tegelijk een oog voor de nieuwe tijd. Het is zeker de moeite waard om in de voetsporen van Koning Kyrië te treden, al moet je de verharde wegen wel voor lief nemen.